

Csak az a Miénk, Amit Másoknak Adunk

In Memoriam Dezső Márta

[Blazsek Virág](#)

*Associate Professor of Law (docens), University of Leeds School of Law, Egyesült Királyság
[v.i.blazsek@leeds.ac.uk]*

A közelmúltban jutott el hozzám a szomorú hír, hogy Dezső Márta, magyar alkotmányjogász, az ELTE ÁJK Alkotmányjogi Tanszékének egykori vezetője és az ELTE ÁJK nemzetközi ügyekért felelős dékánhelyettese, egykori szeretett egyetemi tanárom és mentorom elhunyt. A [gyász hírben](#) ez olvasható: „*Tanítványai számára olyan mentort jelentett, akinek szakmai és emberi támogatása hosszú távon nyomot hagyott pályájukon.*” (...) „*Témavezetőként és tanárként lankadatlan figyelemmel és biztatással kísérte tanítványait. Személyisége sokak pályájában és szemléletében hagyott maradandó nyomot.*” – Valóban, időt nem kímélve folyamatosan tanár, támogató és mentor volt.

1999 őszén ismertem meg őt, egyetemi tanulmányaim második évében, amikor az első évfolyamdolgozatomon kezdtem el dolgozni, és őt választottam témavezetőmnek. A választás valójában a véletlenül múlt, mégis sorsfordítónak bizonyult.

1999 nyarán két és fél hónapot töltöttem az Egyesült Államokban, Maine államban, egy gyermektáborban nyári munkán. A munkát követően a megkeresett pénzből körutazást tettem (ez volt a fő célja a nyári munkának): ellátogattam a Niagara-vízeséshez, Torontóba, Ottawába, Montréalba, Québec Citybe, Bostonba, New Yorkba, és Washington, D.C.-be. Különösen Québec, az angol kultúrába ágyazott francia sziget, érintett meg mélyen, és inspirált arra, hogy Budapestre hazatértem után az első évfolyamdolgozatomat a kanadai alkotmányos berendezkedésről és föderalizmusról írjam [Blazsek Virág, 'A Kanadai Államszervezet az 1982. évi Alkotmány Tükrében: A Kanadai Föderalizmus', évfolyamdolgozat (2000) ELTE-ÁJK].

Az alkotmányjogi érdeklődésemet Szalay Péter alkotmányjog szeminárium vezetőmnek is köszönhettem. Az Alkotmányjog tanszéken azonban a véletlen hozott össze Dezső Mártával. Ez a találkozás számos személyiségformáló beszélgetés és rengeteg támogatás kezdetét jelentette.

Két évvel később, 2002-ben a második évfolyamdolgozatomat már a spanyol alkotmányos berendezkedésről írtam, különös tekintettel Katalóniára. Ezt a témaválasztást már alapvetően a Dezső Mártával való kapcsolatom határozta meg, hiszen az ő támogatásának köszönhetően lehetőségem nyílt Erasmus-ösztöndíjjal egy tanévet Gironában, Katalóniában tölteni 2001–2002-ben. Amikor jelentkeztem az ösztöndíjra, még nem beszéltem spanyolul. Márta inkább Németországot javasolta, hiszen már beszéltem németül. Emlékszem, a Bibó István Szakkollégiumban, a kollégiumi szobai telefonunkon hívott fel – akkor még nem voltak mobiltelefonok –, és hosszan beszélgettünk. Elmondtam neki, hogy bár még nem beszélek spanyolul, mire a vizsgákra sor kerül, meg fogom tanulni a nyelvet. Ezt arra alapoztam, hogy már beszéltem angolul, és gimnáziumban négy évig tanultam latinul.

Visszatekintve ez merész terv volt, tele bizonytalansággal és kockázattal, és sok szerencsés egybeesés kellett hozzá, hogy sikerüljön. Spanyolországba úgy érkeztem, hogy egyáltalán nem beszéltem spanyolul. Szüleimmel viccelődtem, amikor kivittek a repülőtérre, kezemben egy spanyol kisszótárral, hogy még van pár órám megtanulni spanyolul. Kint, a tanév megkezdése előtt, részt vettem egy, az egyetem által ingyen biztosított másfél hónapos intenzív nyári spanyol nyelvtanfolyamon, és szerencsém volt azzal is, hogy mindegyik választott tárgyam két féléves volt, így csak év végén kellett vizsgáznom. Gyakorlatilag egy teljes tanévem volt arra, hogy megfelelő szinten megtanuljak spanyolul.

A fentiek tükrében különös és megható fejlemény a közelmúltból, hogy múlt héten jelent meg az első spanyol nyelvű publikációm egy spanyol nyelvű tanulmánykötet fejezeteként [Blazsek Virág, 'The First Real-World Pilot of a Retail CBDC in the European Union, Revisited: Hungary's Student Safe as a Legal-Political Laboratory' in *The Digital Euro: Regulation, Risks, and Challenges* (Editorial Aranzadi La Ley, Spain, 2026)]. A fentiekből világos, hogy ezt is főként Mártának köszönhetem, hiszen az ő támogatása nélkül nem lett volna lehetőségem Spanyolországban jogot tanulni és elsajátítani a spanyol nyelvet.

Márta azért hívott fel telefonon a spanyolországi tanév előtt, mert őszintén aggódott értem, és azt szerette volna, hogy az Erasmus-év ne csak tanulással, hanem más élményekkel is teljen. Amikor azonban látta az elszántságomat, azt mondta: „*Látom, ezt alaposan átgondoltad, és biztos vagyok benne, hogy sikerülni fog.*” Én magam nem voltam ennyire biztos, de az ő hite és bizalma erőt adott, és végigkísért.

Azt is Mártának köszönhetem, hogy 2001-ben a Heidelbergi Egyetemen részt vehettem DAAD-ösztöndíjasként egy nyári egyetemen. Erre is ő beszélt rá, és ez is egy felejtethetlen nyár volt, ahol a német nyelv szépségeiben merülhettem el: német nyelvet és kultúrát tanultam, és talán ez az élmény is feltöltött és erőt adott ahhoz, hogy utána a Gironai Egyetemen teljes erőbedobással tudjak koncentrálni egy új nyelv (és jogi szaknyelv) elsajátítására.

A kint töltött év után nagy örömmel találkoztunk újra Budapesten. Nem volt kérdés, hogy a második évfolyamdolgozatomnál is őt választom témavezetőnek, amelyet a spanyolországi autonóm közösségekről írtam [Blazsek Virág, 'Spanyolország Alkotmányos Berendezkedése, Különös Tekintettel Katalonia Autonóm Közösségre, évfolyamdolgozat' (2002) ELTE-ÁJK]. Egyetemi éveim során több kiváló oktató is nagy hatással volt rám – például Szalay Péter, Földi András, Király Miklós, Erdei Árpád, Papp Imre, és Kukorelli István –, de Márta szerepe kiemelkedő és meghatározó volt.

A szakdolgozatomat is Márta vezetésével írtam, alkotmányjogi témában, a magyarországi és európai fejlesztési régiókról [Blazsek Virág, 'A Magyarországi Régiók Feladatai Európai Kitekintéssel, szakdolgozat' (2004) ELTE-ÁJK]. Ezek kezdeti írások voltak, de Márta támogatása, biztatása és hite hosszú távon, mélyen meghatározta a pályámat és a gondolkodásomat. Tőle tanultam, hogy az emberek a megelőlegezett bizalmat általában később megiszolgálják. A megelőlegezett bizalom sokszor úgy működik, mint az önbeteljesítő jóslat.

Az alkotmányjogi tanszéki találkozásaink maradandó, kedves emlékek. Márta irodájában volt egy ülőgarnitúra dohányzóasztallal – ami ma már szinte elképzelhetetlen lenne (ma már senki nem dohányzik az egyetemi irodákban). Gyakran kérte, hogy délután öt óra körül menjek,

amikor már végzett a napi teendőivel. Mindig megkérdezte, nem bánom-e, ha rágyújts. Kinyitotta az ablakot az ELTE ÁJK patinás épületében, az Egyetem téren, Budapest szívében, és beszélgettünk. Gyakran másfél órát is eltöltöttünk. Mesélt az életéről, a publikációiról, és kérdezett rólam, a terveimről. A cigarettafüst csendesen, udvariasan szállt kifelé az ablakon, és az egésznek volt egy sajátos, nyugodt atmoszférája. Ami azonban igazán megmaradt bennem, az az, hogy elfoglalt tanszékvezetőként, dékánhelyettesként is mennyire fontosnak tartotta ezeket a beszélgetéseket, és milyen hihetetlenül nagylelkű volt az idejével.

Az egyetem után egy időre megszakadt a kapcsolatunk. Ügyvédi irodában, majd a bankszektorban dolgoztam Budapesten. 2009 körül találkoztunk újra, amikor ajánlólevélre volt szükségem – talán egy CEU-s könyvtári kutatáshoz. Ekkor beszélt rá, hogy jelentkezsek a bostoni Suffolk Egyetem és az ELTE ÁJK közös mesterképzésére.

Ez egy hároméves, nyaranta zajló, gyakorló jogászok számára szervezett LLM program volt, amely teljes egészében kitöltötte az éves szabadságaimat. Ennek során kivételes oktatókat és inspiráló diáktársakat ismerhettem meg a világ minden részéről – többek között Jeffrey Lipshawt, Michael Rustadot, Kathleen Engelt, Virginia Greimant, Christopher Gibsont, LouAnn Kellehert, Bodnár Lillát, és Bridgett Sanduskyt.

Ez a képzés ismét meghatározó volt az életemben, és ezt is Mártának köszönhetem. Bár voltak kétségeim – párhuzamosan egy CEU-képzésbe is belevágtam –, ő meggyőzően érvelt amellett, hogy vállaljam a Suffolk Egyetem képzését is munka mellett. Végül mindkettőt elvégeztem teljes munkaidős munka mellett, a 2008-as válság idején, rendkívüli munkaterhelés mellett. Ez később kiégéshez vezetett, amiért természetesen egyedül én voltam a felelős. (Ekkor egy másik mentorom, Dr. Várady Tibor javasolta, hogy talán jelentkezsek doktori képzésre. – Így is lett.)

Hosszabb szünet után, 2023-ban vettem fel újra a kapcsolatot Mártával. Addigra már elvégeztem a doktori képzést, megjelent egy könyvem egy angol kiadónál, négy évet töltöttem az Egyesült Államokban, többek között a George Washington Egyetemen, és 2021 óta egyetemi oktatóként dolgozhattam (dolgozhatok a mai napig) a Leedsi Egyetemen, Angliában. Az elmúlt évek rendkívül intenzívek voltak: hét év alatt nyolcszor költöztem, több országban éltem.

2023 szeptemberében találkoztunk Mártával a Móricz Zsigmond körtéren, egy kora esti koktél mellett, teraszon, gyönyörű időben beszélgettünk. Sugárzó, kiegyensúlyozott és boldog volt. Mesélt az utazásairól, és arról, mennyire élvezi a nyugdíjas éveket. Nyugodtnak és kipihentnek láttam. Nagyon örült annak, hogy egyetemen dolgozom, és annak is, hogy szakmailag előreléptem. Megállapodtunk, hogy rendszeresen tartjuk a kapcsolatot.

A Leedsi Egyetemen korábban a diákcsera program vezetőjeként is dolgoztam három évig, és biztos vagyok benne, hogy azért láttam el ezt a feladatkört különösen lelkesen, mert annak idején Márta sokat mesélt arról, hogy nemzetközi dékánhelyettesként hogyan bővítette az ELTE ÁJK nemzetközi együttműködéseit, kapcsolatait, és mert rendkívül szép emlékeim voltak az Erasmus-évről. Sok energiát szántam rá, hogy a [Leeds – ELTE ÁJK diákcsera-együttműködést](#) tető alá hozzam, amire aztán 2025-ben sor került, így az első diákok meg is kezdhették tanulmányaikat Budapesten / Leedsben.

Utoljára 2026 március közepén beszélgettünk. Átbeszéltük a készülő, második könyvem tervét, Márta értékes javaslatokat tett, amelyeket megfogadtam. Végtelenül hálás vagyok a sorsnak,

hogy az utóbbi években újra kapcsolatban voltunk, és hogy tudta, hogy milyen sokat jelentett számomra az ő támogatása és a belém vetett hite, bizalma. Elmondhattam neki azt is, hogy szeretném továbbadni másoknak mindazt, amit tőle kaptam.

Visszagondolva az egyetemi évekre, hálás vagyok a sorsnak, hogy az ezredfordulón, Magyarországon járhattam jogi egyetemre, és olyan kitűnő tanárim lehetek, mint például Dezső Márta. Az elmúlt tíz-tizenöt évben tanulmányozhattam (és taníthattam) az angolszász jogot olyan kiváló egyetemeken, mint a Suffolk, a Fordham, a Columbia, a George Washington vagy a Leeds-i Egyetem, így lehetőségem volt összehasonlítani az angolszász jogot a magyarral.

A rendszerváltás utáni tíz évben Magyarországon a jogi oktatás számos olyan kihívással volt teli, amely az amerikai vagy angliai jogi oktatás számára nehezen elképzelhető. A magyar jogrendszer kialakulatlan volt, számos alapvető törvényt – úgymint a társasági törvényt, a polgári és büntetőeljárás törvényeket – rövid időn belül alapjaiban átírta a jogalkotó. A gazdasági és társadalmi átmenet okozta változásokon túl az ország jogrendszere az EU-csatlakozás miatt is állandó változások alatt állt.

Voltak olyan tárgyaink az egyetemen, ahol az oktatóknak nem volt idejük könyvet írni az új joganyagról, így az előadásjegyzetek és a jogszabálysövegek álltak rendelkezésünkre, amikor a vizsgákra tanultunk. Sokszor mind a még hatályban lévő, mind az új, hamarosan hatályba lépő jogszabályokat meg kellett tanulnunk a vizsgákra, ismerve a különbségeket és a változásokat. -- Ez a nehézség később előnyé vált összehasonlító jogi kutatásaim során.

Számomra Dezső Márta örök példa marad: hogyan érdemes élni – nem a nehézségekre, nem önmagunkra, hanem másokra figyelve, másokat felemelve. Mert végső soron csak az a miénk, amit másoknak adunk. Emléke áldásként él tovább mindazokban, akik ismerhették.

Hálás vagyok Gárdos-Orosz Fruzsínának és Nagy Csongor Istvánnak értékes észrevételeikért.